

ĆWICZENIA Z PATROLOGII (Wybór tekstów źródłowych)*

W p r o w a d z e n i e

Ćwiczenia z patrologii razem z wykładami tworzą zajęcia z tego przedmiotu jako część studium teologii ogólnej. Plan doboru tekstów źródłowych wyznaczony został programem wykładów. Ogólnie można go nazwać raczej zarysem patrologii czy też podstawami patrologii. Wymiar czasowy tych zajęć /2 godziny tygodniowo na III roku studiów/ nie pozwala na realizację całości patrologii, tak jeśli chodzi o zakres czasowy /to jest, w tradycyjnych podręcznikach ramach czasowych: do Jana z Damaszku na Wschodzie i Izydora z Sewilli na Zachodzie/, jak również jeśli chodzi o całość zagadnień teologicznych literatury patrystycznej. Student teologii w Seminarium powinien więc zapoznać się z twórczością najwybitniejszych Ojców Kościoła oraz z najważniejszymi zagadnieniami teologicznymi. Ramy czasowe zostały więc zacieśnione do okresu ukształtowania się szkół teologicznych na początku V wieku na Wschodzie oraz do twórczości św. Augustyna na Zachodzie. W programie wykładów, a więc i w tekstach źródłowych, pominięto cały szereg zagadnień patrologii i tekstów. Mimo to, program wydaje się obszerniejszy, a dobór tekstów do ćwiczeń wystarczający. Wśród najważniejszych tematów programu zajęć przewiduje się po dwu wykładach wstępnych /1. Pojęcie patrologii, jej przedmiot i cele; 2. Historia patrologii, stan aktualny i środki / opisane niżej tematy. Ojcowie apostołscy pozwalają zapoznać się nie tylko z początkami literatury

* Indeks wybranych fragmentów opracowany w oparciu o skrypt ks. Wincentego Myszora /Patrologia, Wybór tekstów źródłowych do ćwiczeń, Katowice 1984, Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne, s.10 + 5 + 324/ ułożył ks. Stanisław Longosz, który również uzupełnił brakującą tam lokalizację źródłowych tekstów w oryginalnie według najbardziej dostępnych serii wydawniczych; może się ona przydać podczas przygotowywania analiz filologicznych na patrystycznych seminariach naukowych.

patrystycznej, ale również z okresem bardzo ważnym w kształtowaniu się teologii i życia kościelnego w okresie poapostolskim, czyli po Nowym Testamencie. Apologeci greccy oraz akta męczenników wiążą się z tematem przenikania chrześcijaństwa do różnych warstw społecznych oraz pojawienia się pierwszych problemów teologicznych tak u wykształconych chrześcijan, jak i prostych wiernych. W związku z rozwojem życia kościelnego program przewiduje zajęcie się przynajmniej w odniesieniu do początków, literaturą anonimową, która wprawdzie nie należy formalnie do przedmiotu patrologii /raczej do historii Kościoła w starożytności/ stanowi jednak bardzo ważne świadectwo tak zwanej "małej teologii" ściśle związanej z duszpasterstwem, nauczaniem Kościoła i życiem chrześcijan. Pierwsze próby pogłębiania teologicznego tego nauczania pojawiły się w pisarstwie Ireneusza z Lyonu i to w walce z fałszywą gnozą, czyli pseudo-teologią. W wyborze tekstów należało, tu jak i w następnych działach, przytoczyć źródła literatury nieortodoksyjnej, chrześcijańskich gnostyków /w dalszych rozdziałach, np. Marcjona, Nestoriusza/.

Początki literatury i teologii w języku łacińskim łączą się z twórczością Tertuliana, który jako polemista kształtował również swoje poglądy w konfrontacji z gnostycyzmem i marcjonizmem, sam stając się montanistą. Związek teologii z duszpasterstwem zaznaczył się natomiast silnie w twórczości Cypriana z Kartaginy. Jednocześnie na Wschodzie, w rejonie języka greckiego, współczesny Tertulianowi Klemens Aleksandryjski starał się w pozytywny sposób wykorzystać tak filozofię, jak i gnozę dla potrzeb teologii kościelnej. Pierwszy pełny wyraz systemu teologii katolickiej, i to w ujęciu jakby oderwanym od polemiki i konfrontacji, podał w swojej ogromnej spuściźnie literackiej Orygenes. I właśnie na nim zamyka się program zajęć z patrologii w pierwszym semestrze, a jednocześnie w odniesieniu do okresu przednicejskiego.

Po przełomie Konstantyna teologia kościelna zyskuje na perspektywie dziejowej, stąd też, mimo że Euzebiusz z Cezarei i jego kontynuatorzy należą raczej do przedmiotu historii Kościoła w starożytności, w patrologii należy się nimi zająć przede wszystkim jako twórcami teologii historii i historii religii. W zupełnie innej sytuacji znalazła się teologia w okresie sporów arianских. Ilustruje to nie tylko twórczość Atanazego, ale rów-

niez koleje jego życia. Wiele podobieństw do Atanazego nieprzypadkowych dla tego okresu, wykazuje postać Hilarego w literaturze łacińskiej. Na przykładzie twórczości Hilarego możemy również obserwować, jak teologia łacińska, dotąd w miarę samodzielna, zaczęła nawiązywać bezpośrednio do myśli greckiej. Wiek czwarty, szczególnie bogaty w literaturze patrystycznej, ukazuje wiele kierunków teologii patrystycznej. Wskazujemy tylko na najważniejsze z nich, a szczególnie na jeden, ważny dla przyszłego duszpasterza, a mianowicie związek teologii z praktyką, z duszpasterstwem. Ma to ukazać temat wykładów i ćwiczeń z Cyryla Jerozolimskiego. Związek teologii z innymi przejawami życia kościelnego, na przykład z monastycyzmem, z polemiką przeciw poganom i heretykom, z życiem synodalnym, społecznym Kościoła, został świadomie pominięty. Sądzymy również, że tematy te należą bardziej do historii Kościoła. Wielką syntezą jednak tych wszystkich kierunków była tak zwana Szkoła Kapadocka. Ale i tu, w odniesieniu do wielkich, Bazylego, Grzegorza z Nazjanzu i Grzegorza z Nyssy, musimy się zadowolić wyborem i to tekstów najważniejszych. Szkoła ta wniosła jednak bardzo wiele dla tego, co nazywamy kulturą chrześcijańską, zwłaszcza literacką. Nieco inaczej układają się sprawy na Zachodzie, w literaturze łacińskiej. Postać Ambrożego wskazuje na rolę biskupa, jako nauczyciela i duszpasterza. Hieronim natomiast pozostawał w większym dystansie do duszpasterstwa, będąc raczej literatem, erudytą i egzegetą.

Szkołę Antiocheńską przedstawiamy w osobach Jana Chryzostoma, Teodora z Mopsuesty i Nestoriusza. Na pierwszy plan wykładów i ćwiczeń wysuwa się tematyka chrystologii i egzegezy. Nie pominięto jednak związków z duszpasterstwem. Jan Chryzostom zostaje ukazany przede wszystkim jako wspaniały mówca, moralista i społecznik, Teodor z Mopsuesty jako teolog i duszpasterz. Chrystologia stanowiła centrum myśli teologicznej na początku V wieku na Wschodzie. Te zagadnienia wysuwają się na pierwszy plan w zajęciach patrologii z tematu Szkoły Aleksandryjskiej, czyli twórczości Cyryla Aleksandryjskiego przede wszystkim. Cyryl Aleksandryjski zaczął się już w większym stopniu posługiwać metodą teologiczną, którą można nazwać metodą patrystyczną, zaczął się też powoływać na autorytet swoich poprzedników, reprezentantów kościelnej teologii. Wydaje się, że możemy to przyjąć jako kryterium końca epoki patry-

stycznej oraz jako zapowiedź teologii średniowiecznej. Ostatnią wielką i samodzielną syntezą teologiczną w starożytności jest twórczość św. Augustyna. Na Augustynie z pewnością można zakończyć minimalnie pojęty zarys patrologii. Teksty źródłowe do ćwiczeń z patrologii ilustrują w pewnym ogólnym zarysie zamierzenia programowe wykładów. W programie tym wysunięto na pierwszy plan zagadnienia teologiczne. Nie pominięto jednak całkowicie literatury, a więc tak biografii Ojców Kościoła, jak i ich dzieł, a także ich znaczenia dla historii Kościoła, kultury chrześcijańskiej, duszpasterstwa.

Poszczególne teksty podzielone według ogólniejszych tematów noszą tytuły, które jednak nie powinny sugerować tylko jednego kierunku ich analizy w czasie ćwiczeń. Przeciwnie, między programem wykładów naszkicowanym wyżej a doбором tekstów źródłowych istnieje swobodny margines innego potraktowania tekstów, wykerzystania ich także do nieco inaczej ukształtowanego programu. Myślę, że dyskusja nad kryteriami doboru tekstów źródłowych uświadomi nam bardziej potrzebę przygotowania programu wykładów z patrologii, co z kolei pozwoli przygotować lepszy dobór tekstów źródłowych. Wybór podany w niniejszym skrypcie jest tylko pierwszą, roboczą wersją, a więc bardziej zachętą do dyskusji nad samym procesem zajęć z patrologii, niż podręcznikiem. Trzeba więc przypomnieć, że teksty mają służyć do ćwiczeń z patrologii a nie do lektury Ojców Kościoła. To założenie było szczególnie trudne do realizacji. Dzieła Ojców Kościoła są zbyt rozwlekłe, nawet dla lektury, a cóż dopiero dla ćwiczeń. Trudno było znaleźć wypowiedzi krótkie, a jednocześnie na temat związany z programem wykładów. Z drugiej strony wybór tekstów nie powinien być zbiorem krótkich sentencji, wyrażeń ilustrujących z góry założoną już tezę programową. Świadomie zatem dobrano teksty rozszerzające, nawet w kierunku drobnych szczegółów program wykładów, teksty prowokujące do pytań i analizy /stąd także teksty nieortodoksyjne!/, teksty, które nie są tylko ilustracją wykładów. Na wielkość tekstów oraz ich ilość zasadniczy wpływ miał aspekt czasu. Ćwiczenia z patrologii, jak już zaznaczyliśmy odbywają się tylko przez jedną godzinę tygodniowo. Na podstawie już przeprowadzonych ćwiczeń wydaje się, że ilości i objętości tekstów nie można zwiększyć. Ćwiczenia mają na celu pogłębienie zagadnień przedstawianych na wykładzie, zastosowanie zdobytych wiadomości oraz ich

powiązanie z innymi wiadomościami. Ćwiczenia przygotowują do krytycznego i owocnego czytania tekstów Ojców Kościoła /choćby dla lektury duchownej odpowiednich czytań Breviarza!/, do umiejętnej analizy tekstów treści teologicznej /w końcu większość zajęć z teologii polega na umiejętności komentowania tekstów/; ćwiczenia z patrologii powinny także zachęcić do zapoznania się z Ojcami Kościoła w całości. Prócz celów dydaktycznych ćwiczenia z patrologii, podobnie jak ćwiczenia z innych przedmiotów teologicznych, służą celom wychowawczym. Są okazją do systematycznej pracy, uczą samokontroli, pracy zespołowej, a zapewne mogą być również podniecią do głębszej refleksji z zakresu "życia wewnętrznego".

Ćwiczenia są również pożyteczne dla wykładającego patrologię. Pozwalają mu kontrolować w trakcie zajęć z patrologii sam proces dydaktyczny i wychowawczy, korygować własne błędy bez czekania na egzamin, dostosować zadania dydaktyczne do możliwości danej grupy studenckiej. Spodziewamy się również, że ćwiczenia, a więc korzystanie z tego wykazu, przyczynią się do udoskonalenia jego następnych wydań.

Wybór tekstów źródłowych, który teraz przedstawiamy, powstał w czasie ćwiczeń, to znaczy zajęć z patrologii w roku akademickim 1983/84 w Wyższym Śląskim Seminarium Duchownym w Katowicach /podobnie jak przygotowane przed 10 laty: Wprowadzenie do patrologii, opr. W.Myszor, E.Stanula, Kraków 1974/. Przygotowanie skryptu w czasie, w którym należało już z niego korzystać, spowodowało wiele niedokładności redakcyjnych, błędów maszynowych. Pozwoliło jednak na uzyskanie jednej bardzo ważnej cechy: wszystkie teksty zostały poddane ćwiczeniom, tak że można z całą pewnością stwierdzić, że ani nie może ich już być więcej, ani nie mogą być obszerniejsze. Przeszło 250 tekstów "przećwiczone" w grupie ponad 60 studentów. Nie sposób zatem wykorzystać całościowo obszerniejszego wyboru tekstów. Otwartą kwestią pozostaje natomiast ich dobór merytoryczny. Teksty źródłowe przytoczono najczęściej według dostępnych tłumaczeń, a więc serii: "Pisma Ojców Kościoła" /POK/, Poznań 1924; "Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy" /PSP/, Warszawa 1969; ks. Andrzeja Bobera, Antologii Patrystycznej /AP/, Kraków 1965; ks. Mariana Michalskiego, Antologii Literatury Patrystycznej /ALP/, Warszawa, tom I 1975, tom II 1982 oraz innych zbiorów tłumaczeń Ojców Kościoła. Wyjątkowo niektóre teksty zosta-

ły przetłumaczone specjalnie dla tego skryptu. Teksty podano bez komentarza, w wersji publikacji. Komentarz do tekstów ma między innymi powstać w czasie ćwiczeń. W przyszłości przewiduje się jednak przygotowanie co najmniej polskiej literatury przedmiotu.

Uwagi praktyczne do ćwiczeń

Z ogólnej teorii ćwiczeń audytoryjnych najważniejsze zasady wydają się następujące:

1. Przygotowanie do ćwiczeń. Podstawą przygotowania się do ćwiczeń jest a/ zapoznanie się z treścią wykładu, do którego nawiązują ćwiczenia; b/ uważne przeczytanie odpowiednich tekstów źródłowych; c/ przeprowadzenie analizy tekstów pod kątem tematyki wyznaczonej przez prowadzącego ćwiczenia, względnie pod kątem związków danego tekstu z wykładem.

Dalsze przygotowanie do ćwiczeń obejmuje także lekturę podanej literatury przedmiotu, przestudiowanie odpowiedniego materiału w podręczniku patologii, wyszukanie odpowiednich wyjaśnień rzeczowych, dat, pojęć, określeń technicznych występujących w tekstach.

2. Sprawdzanie przygotowania do ćwiczeń dokonuje się za pomocą tekstów dydaktycznych /na przykład: testu wyboru wielokrotnego, testu luk, testu oceny prawdziwości itp./Sprawdzeniu może podlegać także treść wykładu, lektura literatury pomocniczej. Testy mogą być zastosowane również dla sprawdzania wyników samych ćwiczeń.

3. Ćwiczenia odbywają się bądź w grupach ćwiczeniowych, bądź indywidualnie. W grupach ćwiczeniowych analizę tekstu przeprowadza cała grupa, dyskutując nad danym zagadnieniem. Praca indywidualna studenta polega na rozwiązaniu danych zagadnień samodzielnie. Wyniki ćwiczeń zapisują studenci w notatkach z ćwiczeń. Konkretne formy ćwiczeń zależne są od celów dydaktycznych, które podawane są przed ćwiczeniami. Poza testami w czasie ćwiczeń stosuje się również inne formy sprawdzania i oceny.

4. Na zaliczenie ćwiczeń składa się pozytywna ocena

przygotowania do ćwiczeń, udziału w ćwiczeniach oraz wyników ćwiczeń. W razie nie uzyskania zaliczenia ćwiczeń student zobowiązany jest do kolokwium poprawkowego. Zaliczenie ćwiczeń w całości jest podstawą dopuszczenia do egzaminu.

W y b ó r t e k s t ó w

OJCOWIE KOŚCIOŁA

1. Najstarszy katalog biskupów rzymskich

Ireneusz, Przeciw herezjom III 3,3, Sch 211, 32-38.
Bober, AP s.39.

2. List Klemensa Rzymskiego

Hieronim, O znakomitych mężach 15, PL 23, 631-634.
PSP 5,43.

3. Porządek Kościoła

Klemens Rzymski, List do Koryntian 40-42, 44, Sch 167,
166-174.
Michalski, ALP I s.22-23; POK 1, 144-147, 148.

4. Ignacy z Antiochii

Hieronim, O znakomitych mężach 16, PL 23, 633-636.
PSP 6, 45-46.

5. Pragnienie męczeństwa

Ignacy z Antiochii, List do Rzymian 4-7, Sch 10, 110-116.
Michalski, ALP I s.25-26; POK 1, 228-230.

6. Niepokoje błędnych nauk

Ignacy z Antiochii, List do Filadelfian 3-8, Sch 10,
122-128.
Michalski, ALP I s.27-28; POK 1, 233-235.

7. Tajemnica Chrystusa i Kościoła

Ignacy z Antiochii, List do Efezjan 18, 2-19, 3, Sch 10,
72-76, oraz List do Trallów 2, 1-3; 3; 6-9, Sch 10,96,
98-102.
POK 1, 213-214, 221-222, 222-223.

8. Modlitwa chrześcijan

Ignacy z Antiochii, List do Magnezjan 6-7, Sch 10, 82-86.
POK 1, 217-288.

9. Polikarp ze Smyrny

Ireneusz, Przeciw herezjom III 3,4, Sch 211, 38-44.
Bober, AP s.40.

10. Hermas

Hieronim, O znakomitych mężach 10, PL 23,625.
PSP 6,36.

11. Problemy pokuty według Hermasa

Pasterz, Wizja I 1-2; Wizja V; Przykazanie IV, Sch 53,
76-82, 140-144, 152-162.
Michalski, ALP I s.33-34, 38-39; POK 1, 280-283, 314-316,
320-322.

12. Wobec Starego Przymierza

List Pseudo-Barnaby 4; 10; 16 /frg./, Sch 172, 96-98,
148-153, 188-194.
Michalski, ALP I s.30-32; POK 1, 58-59, 72-74, 85-87.

13. Katechizm

Didache. Nauka Dwunastu Apostołów 1-2, Sch 248, 140-150.
Michalski, ALP I s.16-17; POK 1, 22-25.

14. Chrzest i Eucharystia

Didache. Nauka Dwunastu Apostołów 7, 9-10, 14, Sch 248,
170-172, 174-182, 192.
Michalski, ALP I s.18-20; POK 1, 31-35, 38.

15. Ustrój gminy

Didache. Nauka Dwunastu Apostołów 11-14, Sch 248, 182-192.
Michalski, ALP I s.19-20; POK 1, 35-38.

APOLOGECI I AKTA MĘCZENNIKÓW

16. Oszczerstwa na temat chrześcijan

Justyn, Apologia I 2-3, PG 6, 329-332.
Michalski, ALP I s.91-92; POK 4, 4-6.

17. Justyn

Hieronim, O znakomitych mężach 23, PL 23, 641-644.
PSP 6, 50-51.

18. Bóg chrześcijańskich filozofów

Arystydes, Apologia, E.Hennecke, Die Apologie des Aristides. Rezension und Rekonstruktion des Textes, TU 4,3,
Leipzig 1893.
Bober, AP s.20.

19. Filozofia drogą do chrześcijaństwa

Justyn, Dialog z Żydem Tryfonem 2 i 7, PG 6, 476-477, 492.
Michalski, ALP I s.99-100 i 102; POK 4, 99-101, 108-109.

20. Logos Boży

Justyn, Dialog z Żydem Tryfonem 61-62, PG 6, 612-620.
Michalski, ALP I s.107-108; POK 4, 207-211.

21. Jezus Chrystus - Logos Boży

Justyn, Apologia I 22,30,46,59, PG 6, 361-364, 373-376,
397-400, 416-417.
Michalski, ALP I s.94-96; POK 4, 28-29, 35, 53-54, 67-68.

22. Chrzest i Eucharystia

Justyn, Apologia I 61, 65-67, PG 6, 420-421, 428-432.
Dialog z Żydem Tryfonem 117, PG 6, 745-749.
Michalski, ALP I s.96-97, 108-109; POK 4, 69-71, 75-78,
306-308.

23. Świadectwo Atenagorasa

Posłanie w obronie chrześcijan 10, PG 6, 908-909.
Bober, AP s.27; S.Kalinkowski/Atenagoras z Aten, Prośba
za chrześcijanami, Warszawa 1985/, s.38-39.

24. Chrześcijanie wobec świata

List do Diogneta 1, 5-6, SCh 33, 52, 62-66.
Michalski, ALP I s.117-119; POK 18,11, 14-15.

25. Tacjan Syryjczyk

Hieronim, O znakomitych mężach 29, PL 23,645.
PSP 6,53.

26. Odrzucenie filozofii greckiej

Tacjan, Przemowa do Greków 2, PG 6, 805-809.
Michalski, ALP I s.110.

27. Sprzeczności filozofów

Hermiasz, Satyra na filozofów pogańskich 1-2, 10, PG 6,
1169-1172, 1180.
Michalski, ALP I s.121-122, 124; POK 18, 129-130, 136.

28. Chrześcijanie i Żydzi

Justyn, Dialog z Żydem Tryfonem 8-11, PG 6, 457-464.
Michalski, ALP I s.103-104; POK 4, 284-288.

29. Akta męczenników Scyllitańskich

C.Kirch, Enchiridion fontium historiae ecclesiasticae
antique, Freiburg 1965, 53-54; Ruiz Bueno, Actas de los
Martires, Madrid 1951, 349-355; H.Musurillo, The Acts of
the Christian Martyrs, Oxford 1972, 86-88.
Michalski, ALP I s.137-138; Bober, AP s.80-82.

30. Mistyka męczeństwa

Męczeństwo św. Perpetuy i Felicyty 10, 18, 20-21, H.Musu-
rillo, The Acts of the Christian Martyrs, s.116-118, 124-
126, 128-130.
Michalski, ALP I s.140-142.

NAJSTARSZE ZABYTKI PATRYSTYCZNE ZWIĄZANE Z ŻYCIEM GMINY CHRZEŚCI-
JAŃSKIEJ

31. Symbole chrzcielne

a. Najstarsze wyznanie wiary /II w./

Testamentum Domini nostri Jesu Christi 14, PO 9, 189.
J.Szymusiak, Breviarium fidei, Poznań 1964, 722.

b. Wyznanie wiary z papyrusu Dêr-Balyzeh,

Th.Schermann, Der liturgische Papyrus von Dêr-Balyzeh,
Leipzig 1910 /TU 36/, DACL II 2, 1884.
Szymusiak, Breviarium fidei s.723.

c. Najstarsze ormiańskie wyznanie wiary /IV w./

A.Hahn, Bibliothek der Symbole und Glaubensregeln der
alten Kirche, Hildesheim 1962, nr 136, s.151.
Szymusiak, Breviarium fidei s.723.

d. Wyznanie wiary św. Grzegorza Cudotwórcy /III w./

Grzegorz z Nyssy, Żywot św. Grzegorza Cudotwórcy, PG 46,
912-913, lub A.Hann, Bibliothek der Symbole s.253-255.
Szymusiak, Breviarium fidei s.725-726.

32. Najstarsza homilia grecka

Tzw. II List Klemensa Rzymskiego do Koryntian 14, 16-17,
F.X.Funk, Patres Apostolici, I, Tubingae 1901, 200-202,
204-206.
Michalski, ALP I s.78-79; POK 1, 190-191, 192-194.

33. Meliton z Sardes

Homilia Paschalna 1-2; 6, SCh 123, 60-69, 92-94.
Michalski, ALP I s.80-82.

34. Najstarsza Homilia łacińska

Pseudo-Cyprian, Przeciw Żydom 1-2, 29-34, 43-45, 60-63,
D. van Demme, Pseudo-Cyprianus, Adversus Judaeos, Frei-
burg 1966.
W.Myszor, STV 17/1979/, nr 2, 248-250.

35. Pieśni i inskrypcje

a. Pieśń wleczorna

Phos hilaron, Rouet de Journal, Enchiridion Patristicum,
Freiburg 1969, nr 108, s.39.
Bober, AP s.486-487.

b. Inskrypcja Abercjusza

C.Kirch, Enchiridion fontium historiae ecclesiasticae

antiquae, Freiburg 1965, nr 155, s.93-95.
Boher, AP s.489.

c. Inskrypcja Pektoriusza

Kirch, Enchiridion fontium ... nr 236, s.143-144.
Boher, AP s.491-492.

36. Listy

a. List o męczeństwie Polikarpa

Męczeństwo Polikarpa 1, 4-5, 19-20, Sch 10, 210-212, 214-216, 232-234.
Michalski, ALP I s.133, 136-137.

b. List Kościołów Galii do Kościołów Frygii i Azji

Euzebiusz, Historia Kościoła V, 1, 1-6; 11-12; 55-56; 62-63, Sch 41, 6-7, 9, 20-21, 22-23.
POK 3, 193-194, 206-208.

APOKRYFY

37. Fragment Muratoriego o apokryfach

Rouet de Journal, Enchiridion Patristicum, nr 268, s.106-107.
Apokryfy Nowego Testamentu, I: Ewangelie apokryficzne, red. M.Starowieyski, Lublin 1980, s.38.

38. Logoi Jezusa

Papirus z Oxyrynchos 654. J.A.Fitzmeyer, The Oxyrynchos Logoi of Jesus and the Coptic Gospel according to Thomas, "Theological Studies" 20/1959/ 505-560.
Apokryfy NT, I, 90-92.

39. Ewangelia Tomasza z Nag Hammadi

Ewangelia Tomasza 1-6; 22, J.E.Ménard, L'Evangile selon Thomas = Nag Hammadi Studies, V, Leiden 1975, 55-56, 60.
Apokryfy NT, I, 123-124, 126.

40. Agrafa

Pseudo-Klemens, tzw. II List do Koryntian 5, 2-4 i 12,2, PG 1,336 i 345, lub. F.X.Funk, Patres Apostolici, I, Tubingae 1901, 188-190 i 199.
Apokryfy NT, I, 110 lub POK 1, 181 i 188.

41. Ewangelia Dzieciństwa Tomasza

Evangelium Thomae I-II, K.Tischendorf, Evangelia apocrypha, Leipzig 1853 /repr. Hildesheim 1966/, s.134-135.
Apokryfy NT, I, 258.

42. Protoewangelia Jakuba

XIII-XIV; XVIII, K.Tischendorf, Evangelia apocrypha, s.24-27, 32-34.

Apokryfy NT, I, 195-196, 199-200.

43. Ewangelia Piotra

IX 34 - XIV 60, Sch 201, 56-66.

Apokryfy NT, I, 416-419.

44. Dzieje Piotra

Męczeństwo Piotra 33-35, R.A.Lipsius - M.Bonnet, Acta Apostolorum apocrypha, I, Leipzig 1891 /repr. Hildesheim 1959/, s.84-88.

Michalski, ALP I s.61-62.

45. Apokalipsa Piotra

1-2; 15-17, E.Hennecke, Neutestamentliche Apocryphen, Bd II: Apostoliches Apocryphen und Verwandtes, Tübingen 1964, 471-473, 481-483 /ze wskazaniem wydań krytycznych/.
Michalski, ALP I s. 68-69, 71-72.

POLEMIKA Z FAŁSZYWA GNOZA. ZNACZENIE TEOLOGII ŚW. IRENEUSZA

46. Niebezpieczeństwo fałszywej gnozy

Ireneusz, Przeciw herezjom I wstęp, Sch 264, 18-26.

Michalski, ALP I s.160.

47. Postępowanie gnostyków

Ireneusz, Przeciw herezjom III, 15,2, Sch 211, 278-282.

W.Myszor /Patrologia. Wybór tekstów źródłowych do ćwiczeń, Katowice 1984/, s.55-56.

48. Gnostycka nauka o Bogu

Świadcstwo prawdy. Gnostycki utwór z IX kodeksu z Nag Hammadi /frg./.

W.Myszor /Patrologia. Wybór tekstów źródłowych/, s.56.

49. Dobra nowina w ujęciu chrześcijańskich gnostyków

Ewangelia Prawdy z I kodeksu z Nag Hammadi. Evangelium Veritatis, ed. M.Malinine, Zürich 1956.

PSP 20, 143-168 /fragmenty/.

50. Czym jest zmartwychwstanie według gnostyków

Wypowiedź o zmartwychwstaniu z I kodeksu z Nag Hammadi

De resurrectione /Epistola ad Rheginum/, ed. M.Malinine, Zürich-Stuttgart 1963 /frg./.

PSP 20, 193-198.

51. Podstawy prawdziwej nauki chrześcijańskiej

Ireneusz, Przeciw herezjom III, wstęp 1-2, Sch 211, 16-19.

Michalski, ALP I s.166-167.

52. Tradycja Apostolska

Ireneusz, Przeciw herezjom III 3, 1-2, Sch 211, 30-32.

Michalski, ALP I s.167-168.

53. Katolicka nauka o Bogu

Ireneusz, Dowód prawdziwości nauki apostołskiej 3-8,
SCH 62, 31-44 /tłum.franc. z armeńskiego/
Michalski, ALP I s.171-172.

54. Jezus Chrystus Syn Boży

Ireneusz, Dowód prawdziwości nauki apostołskiej 30-31,
SCH 62, 79-82.
Michalski, ALP I s.174.

55. Teoria rekapitulacji

Ireneusz, Przeciw herezjom III 18, 1-2; 21,10, SCH 211,
342-344, 426-430.
Bober, AP s.45 i 47.

56. Eucharystia i zmartwychwstanie

Ireneusz, Przeciw herezjom IV 18,5; V 2,3, SCH 100, 610-
612; SCH 153, 34-40.
Bober, AP s.50 i 53.

57. Ewa - Maria

Ireneusz, Przeciw herezjom III 22,4; V 19,1, SCH 211, 438-
444; SCH 153, 248-250.
Bober, AP s.48 i 54.

58. Etapy drogi doskonalenia człowieka

Ireneusz, Przeciw herezjom V 31, 1-2 /frg./, SCH 153, 388-
396
W.Myszor /Patrologia. Wybór tekstów źródłowych/, s.64-65.

59. Doskonały człowiek

Ireneusz, Przeciw herezjom V 6,1; 9,1, SCH 153, 72-80,
106-108.
Bober, AP s.53-54.

60. Prawdziwa gnoza

Ireneusz, Przeciw herezjom IV 33,8, SCH 100, 818-820.
Bober, AP s.51.

TERTULIAN I POCZĄTKI LITERATURY W JĘZYKU LACIŃSKIM

61. Wobec filozofii pogańskiej

Tertulian, Preskrypcja przeciw heretykom 7, CCL 1, 192-
193.
Michalski, ALP I s.220-221; PSP 5, 45-46.

62. Obrona chrześcijan

Tertulian, Apologetyk 1, 1-5, CCL 1, 85-86.
POK 20, 3-5.

63. Dusza z natury jest chrześcijańska
Tertulian, O świadectwie duszy 1, 5-2, 2, CCL 1, 175-176.
PSP 29, 101-102.
64. Reguła wiary /w dyskusji z heretykami/
Tertulian, Preskrypcja przeciw heretykom 13-14, CCL 1,
197-199.
PSP 5, 51-53.
65. Nauka o Bogu /przeciw poglądom Marcjona/
Tertulian, Przeciw Marcjonowi I 3, CCL 1, 443-444.
Michalski, ALP I s.228-229.
66. Marcjon i jego poglądy
Tertulian, Przeciw Marcjonowi I 1-2, CCL 1, 441-443.
Michalski, ALP I s.226-228.
67. "Preskrypcja" w dyskusji z heretykami
Tertulian, Preskrypcja przeciw heretykom 21, CCL 1, 202-
203.
PSP 5, 57.
68. Wszystko, co istnieje, jest "ciałem"
Tertulian, O duszy 7, CCL 2, 790.
Michalski, ALP I s.235-236.
69. Powstanie człowieka /traducjonizm Tertuliana/
Tertulian, O duszy 27, CCL 2, 822-824.
Michalski, ALP I s.241-242.
70. Sprawa montanizmu i modalizmu
Tertulian, Przeciwko Prakseaszowi 1-2, CCL 2, 1159-1161.
Michalski, ALP I s.258-259.
71. Zagadnienie Trójcy Św. i zagadnienia chrystologiczne
Tertulian, Przeciwko Prakseaszowi 27, CCL 2, 1198-1200.
Michalski, ALP I s.262-263.
72. Chrzest /znaczenie jego liturgii/
Tertulian, O chrzcie 6-8, CCL 1, 282-283.
PSP 5, 139-140.
73. Pokuta
Tertulian, O pokucie 9, CCL 1, 336.
PSP 5, 188-189.
74. Chrześcijanin wobec świata
Tertulian, O widowiskach 1, CCL 1, 227.
PSP 5, 79-80.

75. Tertulian rygorysta

Tertulian, O ucieczce podczas prześladowania 4, CCL 2,
1139-1141.
Michalski, ALP I s.248-249.

76. Tertulian montanista o Kościele i małżeństwie

Tertulian, Zachęta do czystości 7, 2-9,2, CCL 2, 1024-1027.
PSP 29, 172-175.

77. Tertulian montanista o pokucie

Tertulian, O czystości 1,6 - 3,6, CCL 2, 1281-1286.
Michalski, ALP I s.252-254.

CYPRIAN Z KARTAGINY: TEOLOGIA I DUSZPASTERSTWO

78. Nawrócenie

Poncjan, Żywot Cecyliusza Cypriana 2, CSEL 3/3, XCI-XCIII.
POK 19, 57-58.

79. Akta prokonsularne św. Cypriana

CSEL 3/3, CX-CXIV; H.Musurillo, The Acts of the Christian
Martyrs, s.168-174; PL 3, 1497-1506.
Michalski, ALP I s.142-144; POK 19, 77-80.

80. Cyprian jako duszpasterz

Cyprian, List 5, PL 4, 231-235.
Michalski, ALP I s.284; PSP 1, 37-38.

81. Jedność Kościoła

Cyprian, O jedności Kościoła Katolickiego 4-5, CSEL 3/1,
212-214; PL 4, 498-501.
Michalski, ALP I s.278; POK 19, 173-175.

82. Dramat upadłych

Cyprian, O upadłych 5; 8-10, CSEL 3/1, 240, 242-244; PL 4,
468-469, 472-474.
Michalski, ALP I 272-273; POK 19, 199, 201-204.

83. Jak należy wstawiać się za upadłymi

Cyprian, List 15/10/, PL 4, 253-256.
Michalski, ALP I s.284-286; PSP 1, 63-66.

84. Zasady pokuty

Cyprian, List 55, 1-6; 13, PL 3, 762-767, 779-781.
Michalski, ALP I s.287-289, 290; PSP 1, 143-146, 149-150.

85. Chrzczenie dzieci

Cyprian, List 64.2; 5-6, PL 3, 1115, 1118-1119.
PSP 1, 215, 216-217.

86. Chrzest heretyków nieważny
Cyprian, List 73, 1-3; 21; 26, PL 3, 1110-1112, 1123-1124.
PSP 1, 258-259, 270, 272-273.
87. Wobec stanowiska biskupa Rzymu w sprawie chrztu heretyków
Cyprian, List 74, 1-2; 4, PL 3, 1128-1131.
PSP 1, 273-274, 275-276.
88. O Kościele Rzymskim /na tle schizm i herezji/
Cyprian, List 59, 1; 9; 14, PL 3, 796-797, 808-810, 817-822.
PSP 1, 175-176, 183-184, 188-189.
89. Znaczenie biskupa w Kościele lokalnym
Cyprian, List 66, 1; 4-5; 8, PL 4, 400-401, 402-404, 405-406.
PSP 1, 220-221, 223-225.
90. Eucharystia
Cyprian, List 63, 1; 14, PL 4, 373-374, 384-386.
PSP 1, 202-203, 210-211.

KLEMENS ALEKSANDRYJSKI. POCZĄTKI TEOLOGII /GNOZY/ KOŚCIELNEJ

91. Logos protrepticos i logos paidagogos
Klemens, Pedagog I 1, 2-3, 3, Sch 70, 110-112.
Michalski, ALP I s.344-345.
92. Zasady postępowania chrześcijanina
Klemens, Pedagog I 13, 101-102, Sch 70, 290-292.
J. Legowicz, Filozofia starożytna Grecji i Rzymu, Warszawa 1970, 508-510.
93. Potrzeba filozofii
Klemens, Stromata I 2, GCS 15, 13-14.
Michalski, ALP I s.353-354.
94. Znaczenie filozofii dla teologii
Klemens, Stromata I 9, GCS 15, 28-29.
Michalski, ALP I s.354-355.
95. Chrześcijański gnostyk
Klemens, Stromata VI 9, GCS 15, 467-468.
Michalski, ALP I s.356-357.
96. Czym jest gnoza
Klemens, Stromata VII 10, GCS 17, 40-41.
Michalski, ALP I s.358.

97. Wiara i gnoza

Klemens, Stromata VII 10, GCS 17, 42-43.
Michalski, ALP I s.359.

98. Owoce gnozy

Klemens, Stromata VII 10, 56,7 - 57,1-2, GCS 17,41.
W.Myszor /Patrologia. Wybór tekstów źródłowych/, s.112.

99. Prawdziwy Kościół

Klemens, Stromata VII 15, 90-91; 17, 107, 2-3, GCS 17,64
i 76.
W.Myszor /Patrologia. Wybór tekstów źródłowych/, s.113.

100. Chrzest

Klemens, Pedagog I 26, 1-3, Sch 70, 158-160.
W.Myszor /Patrologia. Wybór tekstów źródłowych/, s.113.

101. Eucharystia

Klemens, Pedagog I 42, Sch 70, 186-188.
W.Myszor /Patrologia. Wybór tekstów źródłowych/, s.114.

102. Pokuta

Klemens, Czy człowiek bogaty może być zbawiony 42, GCS
17, 187-191.
J.Czuj /Warszawa 1953/, s.51-55.

ORYGENES - SYNTEZA TEOLOGII KATOLICKIEJ

103. Przekaz dzieła Orygenes

Orygenes, O zasadach. Wstęp tłumacza Rufina. Przedmowa
1-4 /frg./, Sch 252, 68-72.
PSP 23, 57-59.

104. Zasady wiary katolickiej

Orygenes, O zasadach. Wprowadzenie 4-8; 10, Sch 252, 80-88.
PSP 23, 61-65.

105. Jak czytać Pismo św.

Orygenes, O zasadach IV 2,4 i 6, Sch 268, 310-316, 318-
320.
PSP 23, 301-302, 304.

106. Bóg. Poznanie Boga

Orygenes, O zasadach I 1, 4-6 /frg./, Sch 256, 96-110.
PSP 23, 68-69.

107. Jezus Chrystus

Orygenes, O zasadach I 2,2, Sch 252, 112-114.
PSP 23, 73-74.

108. Duch Święty
Orygenes, O zasadach I 3, 3-4 /frg./, Sch 252, 146-150.
PSP 23, 87-89.
109. Wcielenie Chrystusa
Orygenes, O zasadach II 6, 1-2, Sch 252, 310-312.
PSP 23, 153-154.
110. Dusza ludzka Chrystusa
Orygenes, O zasadach II 6,3 1 5-6 /frg./, Sch 252, 314-316,
318-320.
PSP 23, 154-156, 157-158.
111. Zagadnienie duszy
Orygenes, O zasadach II 8,1, Sch 252, 336-338.
PSP 23, 163-164.
112. Upadek
Orygenes, O zasadach II 8, 3-4 /frg./, Sch 252, 346-348.
PSP 23, 167-170.
113. Katechumenat i nawrócenie
Orygenes, Przeciw Celsusowi III 50-51, Sch 136, 118-124.
PSP 17, z.1, 251-253.
114. Życie chrześcijańskie jako świadectwo
Orygenes, Zachęta do męczeństwa 30-31, GCS 2, 26-27.
PSP 24, 157-158.
115. Znaczenie Eucharystii
Orygenes, Komentarz do Ewangelii św. Jana XXXII 24/306-
310/, GCS 10, 467-468.
PSP 28, z.2, 165-166.
116. Wobec władzy doczesnej
Orygenes, Przeciw Celsusowi VIII 73-74, Sch 150, 344-350.
PSP 17, z.2, 269-270.
117. Świat i jego kres
Orygenes, O zasadach II 3,5, Sch 252, 260-262.
PSP 23, 135-136.
- EUZEBIUSZ Z CEZAREI. OJCIEC HISTORII KOŚCIOŁA I JEGO NASTĘPCY**
118. Historia Kościoła od czasów Jezusa Chrystusa
Euzebiusz, Historia Kościoła I 1, PG 20, 48-58, Sch 31,
3-5.
Michalski, ALP II s.28-29; POK 3, 4-6.
119. Euzebiusz o Orygenesie
Euzebiusz, Historia Kościoła VI 36, PG 20, 596-597.

SCh 41, 138-139.
Michalski, ALP II s.35; POK 3, 288-289.

120. Zwołanie Soboru Nicejskiego

Euzebiusz, Żywot Konstantyna III 10-12, PG 20, 1064-1069,
GCS 7, 83-84.
Michalski, ALP II s.45-47.

121. O budowie kościołów

Euzebiusz, List Konstantyna do Euzebiusza i innych biskupów. Żywot Konstantyna II 46, PG 20, 1021-1024, GCS 7, 60-61.
Bober, AP s.112.

122. Euzebiusz jako historyk religii

Euzebiusz, Kronika. Wstęp 1 i 3-4, PG 19, 101-105.
Michalski, ALP II s.19-20.

123. Euzebiusz jako egzegeta

Euzebiusz, Problemy ewangelijne i ich rozwiązanie dla Marinusa 1, PG 22, 937-940.
Michalski, ALP II s.47-48.

124. Następcy Euzebiusza: Sokrates Scholastyk

Sokrates, Historia Kościoła. Wstęp, PG 67,33.
S.Kazikowski /Warszawa 1972/, s.10.

125. Sokrates w ocenie Focjusza

Focjusz, Biblioteka 28, PG 103, 61-64.
Bober, AP s.144.

126. Następcy Euzebiusza: Hermiasz Sozomen

Sozomen, Historia Kościoła. Słowo wstępne /Do cesarza Teodozjusza frg./, PG 67, 849-852; GCS 50, 4-5.
S.Kazikowski /Warszawa 1980/, s.28-29.

127. Następcy Euzebiusza: Rufin z Akwilei

Rufin, Prolog do ksiąg Historii Euzebiusza /frg./,
CCL 20, 267-268.
Bober, AP s.194-195.

128. Następcy Euzebiusza: Teodoret z Cyru

Teodoret, Historia Kościoła. Wstęp, PG 82,881.
W.Myszor /Patrologia. Wybór tekstów źródłowych/, s.144.

129. Historiografia pobożna

Palladiusz, Historia Lauzyjska. Wstęp, PG 34, 1002-1003.
Michalski, ALP II s.93-94.

130. Historia pobożna. Zapis zgłaszających się do chrztu

Egeria, Pielgrzymka do miejsc świętych 45, SCh 296, 304-306.
Michalski, ALP II, s.343-344; PSP 6,223.

**ATANAZY: SPORY TEOLOGICZNE W UWIKLANIU SPRAW KOŚCIELNYCH
I PAŃSTWOWYCH**

131. Wystąpienie Ariusza

Sokrates, Historia Kościoła I 5-6, PG 67, 41-44.
S.Kazikowski /Warszawa 1972/, s.15-16.

132. Przeciwnicy Atanazego

Atanazy, Apologia przeciw arianom 6 /List biskupów Egiptu/,
PG 25, 257-260.
PSP 21, 99-100.

133. Nauka Ariusza w ujęciu Atanazego

Atanazy, Mowa przeciw arianom I 5-6, PG 26, 20-24.
Michalski, ALP II s.131-132.

134. Wyznanie wiary katolickiej przeciw arianom

Atanazy, Mowa przeciw arianom I 9 i 56 /frg./,
PG 26, 28-29, 129.
Michalski, ALP II s.133, 135-136.

135. Logos Boży. Nauka katolicka przeciw arianom

Atanazy, Mowa przeciw arianom II 18-20, PG 26, 184-189.
Michalski, ALP II s.137-139.

136. Biskup Rzymu wobec sporów arianskich

Sokrates, Historia Kościoła II 17, PG 67, 217-221.
Kazikowski /Warszawa 1972/, s.132-134.

137. Kryjówki Atanazego

Rufin, Historia Kościelna I 18, PL 21,491.
Bober, AP s.200.

138. Ucieczka Atanazego podczas panowania cesarza Juliana

Sokrates, Historia Kościoła III 14, PG 67,416.
Kazikowski s.256-257.

139. Atanazy wobec monastycyzmu

a. Sokrates, Historia Kościoła I 21, PG 67, 133-136.
Kazikowski s.75.

b. Atanazy, Żywot św.Antoniego Pustelnika. Wstęp, 1-2, 4-5,
PG 26, 837-848.
Michalski, ALP II s.67-69.

140. Atanazy o dziewictwie i prześladowaniu arian

Atanazy, Apologia do Konstancjusza 33, PG 25,640, Sch 56,
128-130.

PSP 21, 186-187.

141. Atanazy wobec władzy cesarskiej

Atanazy, Apologia do Konstancjusza 6,11, 14-15, PG 25,
601-604, 608-609, 612-613; Sch 56, 94-95, 99-100, 102-104.
PSP 21, 170-171, 172-173, 174-175.

HILARY - "ATANAZY ZACHODU"

142. Hilary, życie i dzieło

Hieronim, O znakomitych mężach 100, PL 23, 700-701.
PSP 6, 114-115.

143. Hilary - duszpasterz

Hilary, Na Ewangelię Mateusza 27, 3-5, PL 9, 1059-1061.
M.Starowieyski, Ojcowie Żywi, I, Kraków 1978, 351-353.

144. Hilary - wygnaniec

Hilary, O synodach. Wstęp 1-2, 7-8, PL 10, 479-482, 484-
486.
Michalski, ALP II s.151-153.

145. Sytuacja sporów arikańskich na Wschodzie według relacji Hilarego

Hilary, O synodach 62-63, PL 10, 522-523.
Michalski, ALP II s.154-155.

146. Sytuacja teologii na Zachodzie według Hilarego

Hilary, O synodach 67-69, PL 10, 525-526.
Michalski, ALP II s.156-157.

147. Kościelna walka o ortodoksję

Hilary, O synodach 78, PL 10, 530-531.
Michalski, ALP II s.158-160.

148. Hilary wyjaśnia nicejskie "homoousios"

Hilary, O synodach 83-84, PL 10, 535-536.
Michalski, ALP II s.161-162.

149. Poznanie Boga

Hilary, o Trójcy II 6 i 7; III 14 /frg./, CCL 62, 42-44,
85-86.
H.Wójtowicz, Antologia modlitwy patrystycznej, Sandomierz
1971, 133-135.

150. Syn Boży

Hilary, o Trójcy II 8 i 25; III 15, CCL 62, 45-46, 61,
86-87.
H.Wójtowicz, Antologia modlitwy patrystycznej, s.137.
145-147, 135-137.

151. Świat dziełem Boga

Hilary, Kazanie o psalmach. Psalm 91, 4-5, 7-6, PG 9,

495-499.

M.Starowieyski, Ojcowie Żywi, II, Kraków 1949, 217-218.

CYRYL JEROZOLIMSKI KATECHETA

152. O gorliwości katechumenów

Cyryl Jer., Katecheza wstępna 4-5; 9; 16, PG 33, 340-344,
348-349, 360-361.

Michalski, ALP II 330-332, 334; PSP 9, 25-26, 27-28, 31-32.

153. Wyjaśnienie Symbolu Wiary

Cyryl Jer., Katecheza VI 4-5, PG 33, 344-345.

PSP 9, 84-85.

154. "W jednorodzonego Syna Bożego"

Cyryl Jer., Katecheza XI 1 i 7, PG 33, 692, 697-700.

PSP 9, 138 i 141.

155. "W jeden święty powszechny Kościół"

Cyryl Jer., Katecheza XVIII 22-23, PG 33, 1044.

PSP 9, 293.

156. Objasnienie obrzędów chrztu: Wyznanie wiary

Cyryl Jer., Katecheza XIX /Mistagogiczna I/ 9-11, PG 33,
1073-1076; Sch 126, 98-102.

PSP 9, 304-305.

157. Objasnienie obrzędów chrztu: Obmycie wodą

Cyryl Jer., Katecheza XX /Mistagogiczna II/ 1-4, PG 33,
1077-1081; Sch 126, 104-112.

PSP 9, 306-307.

158. Objasnienie obrzędów Mszy św.: Pocałunek pokoju

Cyryl Jer., Katecheza XXIII /Mistagogiczna V/ 1-3, PG 33,
1109-1112; Sch 126, 146-150.

PSP 9, 317-318.

159. Objasnienie obrzędów Mszy św.: Komunia św.

Cyryl Jer., Katecheza XXIII /Mistagogiczna V/ 20-22, PG 33,
1124-1125; Sch 126, 168-172.

PSP 9, 322-323.

SZKOŁA KAPADOCKA: SYNTENZA TEOLOGII I KULTURY CHRZEŚCIJAŃSKIEJ W IV W.

160. Grzegorz Teolog o swym przyjacielu Bazylim

Grzegorz z Nazjanzu, Mowa XLIII 58-59 /Na cześć Bazylego/.
PG 36, 569-573.

Grzegorz z Nazjanzu, Mowy wybrane, Warszawa 1967, 508-509.

161. Bazyli o swym nawróceniu

Bazyli, List 223,2, PG 32,824.

W.Krzyżaniak /Bazyli Wielki, Listy, Warszawa 1977/, s.251-252.

162. Bazyli na temat literatury pogańskiej

Bazyli, Mowa do młodzieńców o pożytku z czytania pism pogańskich 1-2 i 5, PG 31, 564-566, 576-577.

Michalski, ALP II s.194,195, 197-198; T.Sinko /Św.Bazyli Wielki, Wybór homilii i kazań, Kraków 1947/, s.213-216, 221-223.

163. Bazyli Wielki wobec monastycyzmu

Bazyli, Reguły dłuższe. Pytanie 10 i 12, PG 31, 944-949.
Michalski, ALP II s.79-80.

164. Bazyli o stworzeniu człowieka

Bazyli, Homilie na Heksaemeron IX 6, PG 29, 204-208.
Michalski, ALP II s.187-188.

165. Bazyli wobec sporów arianskich

Bazyli, List 69, PG 32, 429-433.

Michalski, ALP II s.202-203; Krzyżaniak s.109-112.

166. Bazyli wobec sporów arianskich

Bazyli, List 243,4, PG 32, 908-909.

Michalski, ALP II s.211; Krzyżaniak s.301-302.

167. Bazyli o Duchu Świętym

Bazyli, Homilia o Duchu Świętym 1 i 4, Opera, ed. J.Garnier, II, Paris 1939, 831,835.

W.Kania, STCh 1,247 i 249.

168. Bazyli Wielki jako moralista

Bazyli, Homilia przeciw pijaństwu 1-2, PG 32, 444-448.

Michalski, ALP II s.189-190; T.Sinko /Św. Bazyli Wielki, Wybór homilii i kazań, Kraków 1947/, s.143-145.

169. Grzegorz z Nazjanzu o Atanazym

Grzegorz z Nazjanzu, Mowa XXI 1, 12-13, 33-34 /Ku czci Atanazego/, PG 35, 1081-1084, 1093-1096, 1121-1124.

Grzegorz z Nazjanzu, Mowy wybrane ... s.226-227, 231-232, 241-242.

170. Grzegorz z Nazjanzu przeciw Julianowi Apostacie

Grzegorz z Nazjanzu, Mowa IV 1-5, 100-102 /Przeciw Julianowi inwektywa I/, PG 32, 532-536, 633-637.

Grzegorz z Nazjanzu, Mowy wybrane ... s.65-66, 102-103.

171. Grzegorz z Nazjanzu. Teologia jako nauka

Grzegorz z Nazjanzu, Do Eunomian mowa XXVII 3-4 /Teologiczna I/, PG 36, 13-16, Sch 247, 74-78.

- Grzegorz z Nazjanzu, Mowy wybrane ... s.276-277.
172. Grzegorz z Nazjanzu. Nauka o Bogu
Grzegorz z Nazjanzu, Mowa XXIX 1-3 /Teologiczna III/
PG 36, 73-77, Sch 247, 242-244.
Grzegorz z Nazjanzu, Mowy wybrane, s.312-314.
173. Grzegorz z Nazjanzu przeciw biblijnym argumentom arian
Grzegorz z Nazjanzu, Mowa XXX 2-3 /Teologiczna IV/,
PG 36, 105-108; Sch 250, 226-230.
Grzegorz z Nazjanzu, Mowy wybrane ... s.328-329.
174. Grzegorz z Nazjanzu o Duchu Świętym
Grzegorz z Nazjanzu, Mowa XXXI 2-3; 6 /Teologiczna V/
PG 36, 133-137, 140; Sch 250, 276-280, 284-286.
Grzegorz z Nazjanzu, Mowy wybrane ... s.345-346, 347-348.
175. Grzegorz z Nazjanzu przeciw odwlekaniu przyjęcia chrztu
Mowa XL 11-12, PG 36, 372-373.
Grzegorz z Nazjanzu, Mowy wybrane ... s.441-442.
176. Grzegorz z Nazjanzu jako poeta
- a. Pieśń wieczorna
PG 37, 511-514 /frg./.
J.M.Szymusiak, Grzegorz Teolog, Poznań 1965, 568-569
/Przekład J.Birkenmajera/.
- b. Na śmierć matki
Epitaphion 89, PG 38,56.
J.M.Szymusiak, Grzegorz Teolog ... s.578 /Przekład
Z.Kubiaka/.
- c. Wspomnienie
Epitaphion 71, PG 38,43.
J.M.Szymusiak, jak wyżej.
177. Grzegorz z Nazjanzu. Listy do przyjaciół
- a. List VIII /Do Bazylego Wielkiego/
PG 37, 33-36.
POK 15, 14-15.
- b. List XI /Do Grzegorza z Nyssy/
PG 37, 41-44.
POK 15, 22-24.
178. Grzegorz z Nyssy o obowiązku przyjęcia odpowiedniej metody nauczania
Wielka Katecheza. Wstęp. PG 45, 9-12.
Michalski, ALP II s.277-278; T.Sinko /Św. Grzegorz
z Nyssy, Wybór pism, Warszawa 1963/, s.57-59.

179. Grzegorz z Nyssy o Trójcy Świętej
Wielka Katecheza 1-2, PG 45, 59-64.
Michalski, ALP II s.278-280; Sinko, jak wyżej, s.59-64.
180. Grzegorz z Nyssy o Wcieleniu Syna Bożego
Wielka Katecheza 14-15, PG 45, 45-49.
Michalski, ALP II s.283-284; Sinko, jak wyżej, s.87-89.
181. Grzegorz z Nyssy o godności człowieka w świetle tajemnicy
Wcielenia
Wielka Katecheza 28, PG 45, 73.
Michalski, ALP II s.287-288; Sinko, jak wyżej, s.109-110.
182. Grzegorz z Nyssy o tajemnicy chrztu
Wielka Katecheza 35, PG 45, 85-88.
Michalski, ALP II s.288-290; Sinko, jak wyżej, s.120-123.
183. Grzegorz z Nyssy o zmartwychwstaniu
Rozmowa z Makryną o duszy i zmartwychwstaniu 17-18
/frg./, PG 46, 24-26.
Michalski, ALP II s.303-305.
184. Grzegorz z Nyssy przeciw pielgrzymkom
List 2, PG 46, 1009-1016.
Michalski, ALP II s.314-316; Sinko, jak wyżej, s.225-229.
- AMBROŻY Z MEDIOLANU - BISKUP I TEOLOG**
185. Z szefa policji biskupem
Paulin z Noli, Życie św. Ambrożego 1 i 6, PL 14, 29-31.
Bober, AP s. 159-160.
186. Ambroży o chrzcie
Misteria I 2-3 i 9, PL 16, 406-407 i 409.
POK 26, 36-37.
187. Ambroży o eucharystii
Sakramenty IV 4, 13-20, PL 16, 458-462.
POK 26, 74-76.
188. Ambroży o pokucie przeciw nowacjanom
O pokucie I 2; 5-8, PL 16, 475, 487-489.
PSP 7, 20-22.
189. Ambroży jako kaznodzieja
Hexaameron VI 8, 44-48, CSEL 32/1. 235-239.
Michalski, ALP II s.382-383; PSP 4, 208-211.

190. Ambroży o obowiązkach sług ołtarza
O obowiązkach duchownych I 1; 20, PL 16, 25-27, 53-54.
Michalski, ALP II s.385 i 389; K.Abgarowicz /Święty
Ambroży z Mediolanu, Obowiązki duchownych, Warszawa 1967/
19-20, 50-51.
191. Ambroży jako moralista
O ucieczce od świata 45-46, CSEL 32/2, 199-200.
PSP 7, 121-122.
192. Ambroży o tłumaczeniu Pisma św.
Wykład Ewangelii wg św. Łukasza. Prolog 1-2; 6-7, Pl
15, 1527-1529, 1531-1532.
PSP 16, 17-18, 20-21.
193. Ambroży o pisaniu listów
List 47 /Do Sabina/, PL 16, 1199-1201.
R.Andrzejewski, STCh 2, 87-89 /z tekstem łacińskim/.
194. Ambroży wobec cesarza Teodozjusza
List 51, 1-2; 6; 13-14; 17, PL 16, 1209-1211, 1213-1214.
R.Andrzejewski, STCh 2, 92-93, 94, 98-100 /z tekstem
łacińskim/.

HIERONIM - EGZEGETA I LITERAT

195. Hieronim o sobie samym dla potomności
Hieronim, O znakomitych mężach 135, PL 23, 715-719.
PSP 6, 141-142.
196. Hieronim w rzymskich katakumbach
Komentarz do Ezechiela 12,40, PL 25,375.
Bober, AP s.216.
197. "Cyceronianin"
Hieronim, List 22,30, PL 22, 416-417.
J.Czuj /Św. Hieronim, Listy, I-III, Warszawa 1952-1954/
I 146-147/.
198. Hieronim jako historyk literatury chrześcijańskiej
O znakomitych mężach. Prolog, PL 23, 601-606.
PSP 6, 23-24.
199. Hieronim - entuzjasta życia monastycznego
Żywot Pawła Pustelnika 10-13, PL 23, 25-26.
PSP 10, 28-30.
200. Hieronim - egzegeta
Kazanie na Narodzenie Pana
F.Kłoniecki, STCh 1, 67-69 /z tekstem łacińskim/.

201. Hieronim - polemista

Dialog przeciw pelagianom. Prolog, PL 23, 495-497.
PSP 10, 69-71.

202. Hieronim - tłumacz

Prolog do przekładu homilii Orygenesesa, PL 25, 583-586.
Bober, AP s.212-213.

203. Hieronim - teolog

List 15 /Do papieża Damazego/, PL 22, 355-358.
J.Czuj /Św. Hieronim, Listy/, I 46-50.

204. Hieronim - teolog

Przeciw Helwiduszowi 1-2; 19-20; 22, PL 23, 183-185,
203-204, 206.
W.Kania /Ojcowie łacińscy. Teksty o Matce Bożej, Nie-
pokalanów 1981/, s.80-81, 96-97, 99-100.

SZKOŁA ANTIOCHEŃSKA: JAN CHRYZOSTOM I TEODOR Z MOPSUESTII

205. Sokrates Scholastyk o Janie Chryzostomie

Sokrates, Historia Kościoła VI 3, PG 67, 665-669.
S.Kazikowski /Warszawa 1972/, s.396-398.

206. Sokrates o wygnaniu Jana Chryzostoma i jego śmierci

Historia Kościoła VI 18 i 21, PG 67, 716-721, 725-728.
S.Kazikowski, jak wyżej, s.425-427, 429-430.

207. Ideał mówcy według Jana Chryzostoma

O kapłaństwie V 1-3, Sch 272, 280-286.
POK 23, 108-111.

208. Blask kapłaństwa i jego niebezpieczeństwa według Jana Chryzostoma

O kapłaństwie III 5; 9-10, Sch 272, 146-150, 160-178.
POK 23, 45-47, 52-55.

209. Jan Chryzostom o wychowaniu

O wychowaniu dzieci 16-17, Sch 188, 96-100.
PSP 13, 184-185.

210. Jan Chryzostom przeciw widowiskom

Mowa przeciw tym, którzy opuściwszy kościół pobiegli
na wyścigi konne i do teatru 1-2 i 4, PG 56, 263-268.
PSP 8, 175-176, 177-178, 180-181.

211. Symbolika obrzędów chrztu według Jana Chryzostoma

Mowa katechetyczna II 9-14, Sch 50, 138-141.
W.Kania /Sakramenty wiary, Kraków 1970/, s.155-156.

212. Eucharystia węzłem jedności chrześcijan według Chryzostoma
Na List I do Koryntian homilia 24,2, PG 61, 200-201.
A.Bober /Sakramenty wiary, Kraków 1970/, s.211-212.
213. Kazanie J.Chryzostoma na uroczystość Objawienia Pańskiego
Kazanie na Epifanię 1, PG 50, 363-368.
W.Kania, STCh 1, 79-80.
214. Mowa Jana Chryzostoma przed wygnaniem
Mowa przed wygnaniem 1,4,5, PG 52, 427-429, 431-432.
T.Sinko /Jan Złotousty, Dwadzieścia homilii i mów, Kraków 1947/, s.264-265, 268-269, 270-271.
215. Mowa Jana Chryzostoma po powrocie z pierwszego wygnania
Mowa po powrocie z wygnania 1, 3 i 5, PG 52, 443, 444-445, 446-448.
T.Sinko, jak wyżej, s.272-273, 274-275, 278-279.
216. Jan Chryzostom o słuchaczach swoich kazań
Do Dziejów Apostolskich homilia 30,3, PG 60, 226-227.
T.Sinko, jak wyżej, s.17-18 /tekst zawarty we wstępie/.
217. List Jana Chryzostoma do Chalcydii i Asynkrycji
List 29, PL 52, 627-628.
L.Małunowiczówna, STCh 2, 236-237.
218. List Jana Chryzostoma do Olimpi
List do Olimpi 16, Sch 13, 362-366.
PSP 13, 288-289.
219. Jan Chryzostom i Teodor z Mopsuestii
Sozomen, Historia Kościoła VIII 2, PG 67, 1516-1517.
S.Kazikowski /Warszawa 1980/, s.522-523.
220. Teodor z Mopsuestii o godności chrztu
Homilia katechetyczna XI 7-9, R.Tonneau - R.Devresse,
Les homélies catéchétiques de Théodore de Mopsueste,
Città del Vaticano 1949, 295-299.
M.Starowieyski, Ojcowie żywi, III, Kraków 1980, 280-282.
221. Teodor z Mopsuestii o pocałunku pokoju w czasie eucharystii
Homilia katechetyczna XV 39-41, R.Tonneau-R.Devresse, jak
wyżej, s. 521-527.
M.Bednarz, /Sakramenty wiary, Kraków 1970/, s.212-213.
222. Teodor z Mopsuestii o tajemnicy Wcielenia
O wcieleniu 7,8,15 i 8,62.
W.Myszor /Patrologia. Wybór tekstów źródłowych/, s.268-269.
223. Teodora z Mopsuestii homilie na Ewangelię Jana
CSCO 116,171.
M.Starowieyski, Ojcowie żywi, II, Kraków 1979, 380-382.

**SZKOŁA ALEKSANDRYJSKA W V WIEKU: CYRYL ALEKSANDRYJSKI I SPORY
CHRYSOLOGICZNE**

224. Wybór Cyryla na biskupa Aleksandrii
Sokrates, Historia Kościoła VII 7, PG 67, 749-752.
S.Kazikowski /Warszawa 1972/, s.444-445.
225. Hypatia - mistrzyni filozofii
Sokrates, Historia Kościoła VII 15, PG 67, 768-769.
S.Kazikowski, jak wyżej, s.456-457.
226. Sobór Efeski 431 r.
Sokrates, Historia Kościoła, VII 34, PG 67, 813-816.
S.Kazikowski, jak wyżej, s.485-487.
227. Cyryl Aleksandryjski o Wcieleniu Logosu do Nestoriusza
List IV 4 /Do Nestoriusza II/, PG 77, 45B.
Breviarium fidei, Poznań 1964, 268.
228. Nestoriusz o Christotokos
Kazanie z r. 430. Nestoriana 312-313.
W.Myszor /Patrologia. Wybór tekstów źródłowych/, 273-274.
229. Nestoriusz o dwóch naturach Chrystusa
Kazanie XII. Fragment komentarza do Flp 2, 5-8.
Nestoriana 280, 1-16.
W.Myszor /Patrologia. Wybór tekstów źródłowych/, 274.
230. "Anatematyzmy" Cyryla Al. przeciw nauce Nestoriusza
List XVII /Do Nestoriusza/, PG 77, 120-121.
Breviarium fidei, Poznań 1964, 268-270.
231. Formuła zjednoczenia podpisana przez Cyryla Al.
List XXXVIII, PG 77, 172-173; Mansi V, 781-783.
Breviarium fidei s.271-272.
232. Cyryl Aleksandryjski o Bogurodzicy
Homilia IV wygłoszona w Efezie, PG 77, 992-996.
PSP 18, 238-241; Bober, AP s.140-142.
233. Cyryl Al. do Aleksandryjczyków o depozycji Nestoriusza
List XXIV, PG 77, 137.
Bober, AP s.143.
234. Cyryl Al. o Wcieleniu
Mowa o Wcieleniu Słowa Bożego, PG 77, 1086-1090.
W.Kania, Ojcowie Kościoła greccy i syryjscy. Teksty
o Matce Bożej, Niepokalanów 1981, 98-100.

235. Nauka Ojów o Wcieleniu Słowa według Cyryla Al.

Mowa do Arkadii i Mariany I 9 /frg./, 10 /frg./, 11 /frg./,
PG 76, 1209-1212, 1213-1217.
PSP 18, 80-81-82-85.

ŚWIĘTY AUGUSTYN. ŻYCIE I TEOLOGIA

236. Augustyn przed nawróceniem

Wyznania II 2; III 1-2 i 3 /frg./, CSEL 33, 29-30, 43-45,
47-48.
Z.Kubiak /Św. Augustyn, Wyznania, Warszawa 1982/, s.24,
34-35, 36-37.

237. Augustyn wśród manichejczyków

Wyznania V 3 i 6, CSEL 33, 90-92, 96-98.
Z.Kubiak, jak wyżej, s.69-70, 73-74.

238. Augustyn w poszukiwaniu prawdy

Wyznania VII 20-21, CSEL 33, 165-168.
Z.Kubiak, jak wyżej, s.127-129.

239. Augustyn o swym nawróceniu

Wyznania VIII 2; 5; 6; 8; 12, CSEL 33, 171-172, 177-178,
180-181, 185-186, 194-195.
Z.Kubiak, jak wyżej, s.131-132, 136-137, 139-140, 143-144,
149-150.

240. Chrzcist Augustyna

Wyznania IX 5-6, CSEL 33, 206-208.
Z.Kubiak, jak wyżej, s.160-161.

241. Augustyn o swoich Wyznaniach

Wyznania X 1-3, CSEL 33, 226-229.
Z.Kubiak, jak wyżej, s.175-177.

242. Augustyn o swoich pismach

Sprostowania. Prolog, PL 32, 583-586.
PSP 22, 181-183.

243. Wiara i rozum według Augustyna

List 120, 2-3, PL 33, 433.
Bober, AP s.266-267.

244. Herezje a rozwój teologii według Augustyna

Wyjaśnienie Psalmu 54, 22, PL 36, 643.
Bober, AP s.257.

245. Augustyn o poznaniu Boga

Wyznania XI 4, CSEL 33, 284.
Z.Kubiak, jak wyżej, s.221.

246. Augustyn o Trójcy św.
List 169, 2, 5-6, PL 33, 744-745, CSEL 44, 614-616.
J.Łoś /H.Marrou, Augustyn, Ludzie. Czasy, Kraków 1966/
s.98-100.
247. Augustyn o stworzeniu świata ex nihilo
Komentarz do Księgi Rodzaju przeciw manichejczykom
I 6,10-7,12, PL 34, 178-179.
PSP 25, 27-29.
248. Augustyn o rationes seminales
Komentarz słowny do Księgi Rodzaju V 11,27-13,29, PL 34,
330-331.
PSP 25, 205-206.
249. Dobro i zło według Augustyna
Podręcznik do Wawrzyńca 12-13, PL 40, 236-238.
W.Budzik /Św. Augustyn, Pisma katechetyczne, Warszawa
1952/, s.85-86.
250. Augustyn o grzechu pierwszego człowieka
Komentarz słowny do Księgi Rodzaju X 11,18 - 12,20; 14,
24-25, PL 34, 415-416, 418-419.
PSP 25, 302-303, 305-306.
251. Augustyn o Jezusie Chrystusie
Homilia na Ewangelię św. Jana 78, 2-3, PL 35, 1836-1837.
PSP 15, 168-169.
252. Augustyn o zbawieniu
Homilia o zmartwychwstaniu Chrystusa według Marka 233,3,4-
4,5, PL 38, 1113-1115.
PSP 12, 115-117.
253. Wyznanie wiary przeciw pelagianom
Augustyn, List 217,5, 16-17, PL 33, 984-985, CSEL 57, 414-
416.
J.Łoś, jak wyżej, s.78-80.
254. Augustyn o wybranych i odrzuconych
List 186,7, 25-26, PL 33,825, CSEL 57, 65-66.
Bober, AP s.267-268.
255. Augustyn o Kościele katolickim
Przeciw listowi zasadniczemu Manesa 4-5, PL 42, 175-176.
Bober, AP s.264.
256. Augustyn o państwie Bożym i państwie ziemskim
O państwie Bożym XIV 28, XIX 17, CCL 48, 451-452.

W.Kornatowski /Św. Augustyn, O państwie Bożym, I-II,
Warszawa 1977/, II, 162-163, 422-424.

257. Augustyn jako duszpasterz

List 189 /Do Bonifacego/, PL 33, 854-857, CSEL 57, 131-137.

J.Krzemiński, STCh 2, 136-142 /z tekstem łacińskim/.

258. Augustyn o głoszeniu Słowa Bożego

O nauce chrześcijańskiej IV 27,59; 29,62 - 30,63, CCL 32, 163-164, 165-167.

PSP 22,131, 133-134.

259. Odwołanie się do pomocy świeckiej według Augustyna

List 133, PL 33, 509-510, CSEL 44, 80-84.

J.Łoś, jak wyżej, s.117-118.

260. Augustyn o doświadczeniu historii

O państwie Bożym I 33-35, CCL 47, 32-34.

W.Kornatowski, jak wyżej, I, 130-132.

Ks. Wincenty Myszor - Warszawa

EXERCITIA PATRISTICA

/Argumentum/

Hoc in elemcho brevi introductione praecesso enumerantur
loca textuum, qui in patrologia docenda adhiberi possint.